

יד
מהר"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
בא
שבט ה'תשע"ד ב'שכ"ה
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

השלמה בעניין התיקון לימי שובבי"ם ת"ת לשמור שבת כהלכתו ולענגו'.
מה החילוק בין מכירת חמץ, לבין מכירת מפעל לגוי בשבת או מכירת קרקע לגוי
בשביעית.

עניין שימוש בחשמל בשבת, וחיבור לגנרטור. ותשובה לשואל שהתקין מערכת
מצברים בביתו לצורך שימוש בשבת, האם צריך לברך שהחיינו או הטוב והמטיב.
למה נצטוו על שבת במרה, יוסף הצדיק הוא עניין שבת עפ"י הסוד, ביאור המעשה
ביוסף מוקיר שבתות ויוסף בן סימאי בשיחין, ולמה נזכר שמש.
השלמה בעניין לחדש חידוש לאמיתה של-תורה, וביאור המעשה במרן הב"י אשר
הצטער על כך שתלמיד תירץ בקלות אותו התירוץ שעמל הוא עליו.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק
טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741
דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:
קול הלשון – 03-6171031
מספר השיעור במערכת קול הלשון – 364
מספר השיעור בדיסקים – 238

השיעור מוקדש לרפואת הילד
ה"ה יצחק ב"ר איתי דהרי הי"ו.
המקום ברוך הוא ישלח לו רפואה שלימה, בתוך כל חולי עמו
בית ישראל, ויעמידהו מחליו לחיים טובים ולשלום.
ויקיים עליו מקרא שכתוב, המלאך הגואל אותי מכל רע וגו',
אכי"ר.

המקום ברוך הוא ישלח לו רפואה שלימה, בתוך כל חולי עמו בית ישראל, ויעמידהו מחליו לחיים טובים ולשלום. ויקיים עליו מקרא שכתוב, המלאך הגואל אותי מכל רע וגו', אכ"ר.

לפרשת מלאכת המשכן. א"כ הדבר נלמד אחד מהשני. ולפי הדעה השנייה, הדבר כנגד מה שכתוב בתורה 'מלאכה' מלאכתו 'מלאכת', ארבעים פעמים חסר אחת.

בעי רב יוסף, ויבא הפיטה לעשות מלאכתו [בראשית ט"ל, י"א], ממנינא הוא או לא? האם הפסוק הזה, הכתוב אצל יוסף, נכנס בחשבון המלאכות שבתורה, או שלא? א"ל אביי, וליתי ספר תורה ולימני. מה השאלה? נביא ספר תורה, נבדוק אחד אחד, ונראה האם זה בחשבון או שלא. אם נמצא כי חוץ מפסוק זה, ישנם שלושים ותשע, אזי זה מיותר. ואם ישנן שלושים ושמונה, אזי חייבים להכניס את הפסוק הזה בחשבון. מה אתה עושה מכך בעיא? מי לא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן, לא זזו משם עד שהביאו ספר תורה ומנאום? היה איזה נושא בתורה, שהיו צריכים לדעת בדיוק את המספר, דבר שצריך דיוק, כמו זא"ו של גחון, האם זה מהאיי גיסא או מהאיי גיסא, או דבר אחר הדומה לכך, והביאו ס"ת וספרו ובדקו.

אמר ליה, ענה לו רב יוסף, לא זאת השאלה שלי, כי קא מיספקא לי, משום דכתיב, וְהַמְלָאכָה הַיְתֵה דָּפִים [שמות ל"ו, ז']. ישנו עוד פסוק, שאני מסופק עליו, האם הוא נכנס בחשבון. גם שם יש לי ספק, מה הפירוש? ממנינא הוא, אולי בחשבון של ט"ל מלאכות, הפסוק שכתוב לגבי המשכן, זה המלאכה היתה דים', הוא בחשבון, וממילא נוציא את הפסוק השני מהחשבון. כי אם ניקח את שני הפסוקים, אזי כבר יהיו ארבעים לשון 'מלאכה' בתורה. השאלה היא, איזה פסוק להוציא? האם את הפסוק של יוסף, או את הפסוק של משכן. כי יכול להיות, שאפשר לפרש את מה שכתוב אצל יוסף 'מלאכתו', אין הכוונה שהוא נכנס לעשות מלאכה ממש, אלא ח"ו היה כוונתו לעשות עבירה, והא כמאן דאמר לעשות צרכיו נכנס. או דילמא, זיבא הביתה לעשות מלאכתו ממנינא הוא, זהו כפשוטו, 'מלאכתו'

השלמה בעניין התיקון לימי שובבי"ם ת"ת לשמור שבת כהלכתו ולענגו. מה החילוק בין מכירת חמין, לבין מכירת מפעל לגוי בשבת או מכירת קרקע לגוי בשביעית.

המשנה במסכת שבת [פ"ד משנה ב'] אומרת, טומנין בשלחין ומטלטלין אותן. אומרת הגמ' על כך [שבת דף מט ע"א], יתיב ר' יונתן בן עכניאי ורבי יונתן בן אלעזר, ויתיב ר' חנינא בר חמא גבייהו, וקא מיבעיא להו, שלחין של-בעה"ב תנן, אבל של-אומן, כיון דקפיד עלייהו, לא מטלטלינן להו. או דילמא, של-אומן תנן, וכ"ש של-בעה"ב, וכו'. זהו נושא, בעניין טלטול.

אבל בעזרת ה', ברצוני לעמוד על המשך הגמרא, הדור יתבי, ישבו שוב האמוראים האלה, הנך רבנן דלעיל, כפי שמפרש רש"י, וקמיבעיא להו. הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת, כנגד מי? המשנה בפרק כלל גדול [שבת דף עג ע"א] אומרת, שישנן ארבעים מלאכות חסר אחת, ואלו הן המלאכות האסורות בשבת, שיש עליהן חיוב כרת וסקילה, במזיד ובהתראה. וקרבן חטאת, בשוגג. לפי כל חילוקי הדינים. א"כ, המספר הזה, ארבעים מלאכות חסר אחת. כנגד מה הדבר מכוון?

אמר להו ר' חנינא בר חמא, כנגד עבודות המשכן. אמר להו ר' יונתן בר' אלעזר, כך אמר רבי שמעון ברבי יוסי בן לקוניא, כנגד 'מלאכה' מלאכתו ו'מלאכת' שבתורה, ארבעים חסר אחת. לפי הדעה הראשונה, הדבר כנגד העבודות שהיו במשכן. המלאכות שנאסרו בשבת, אלו המלאכות שהיו צריכים לעשות במשכן. הרי פרשת שבת, נסמכה

שערי יצחק – השיעור השבועי

שלי ולא על שמי בשבת, זה שלגוי, ולגוי מותר לעבוד בשבת, שהרי זה לא משבע מצוות בני נח. א"כ למה יותר קשה למכור את העסק בשבת, מאשר למכור חמץ?

כמו־כן, לעניין שמיטה בשנה השביעית, כתוב וְשַׁבְּתָהּ הָאָרֶץ שְׁבַת לַיְי וַיִּקְרָא כִּיָּה, ב"ו. רוב ככל גדולי ישראל, מתנגדים נמרצות לעניין של מכירת הקרקע לגוי בשביעית. לכאורה, למה לא? אם אפשר למכור את החמץ לגוי, א"כ גם הקרקע כעת שייכת לגוי. מה החילוק? אם בגלל שזאת הערמה, גם בחמץ זאת הערמה, שהרי יודעים כי לא מתכוונים ממש למכור את החמץ לגוי. אלא שבפועל ישנו שטר מכירה, א"כ גם לגבי הקרקע, ישנו שטר. מה ההבדל ביניהם?

בספר אבקת רוכל וחלק שני דף קל"ה כלל י' פרט ד"ג, הוא דן בשאלה, האם מותר למכור שדות ובהמות לגויים, שיעשו מלאכה בשבת? בזמנם הנידון היה לגבי בתי חרושת, או מבשלת יין שרף. והוא מדייק, למה הגמ' אומרת, משמר שבת 'כהלכתו'? אפשר היה לקצר ולכתוב, משמר שבת. או, משמר שבת כראוי. מה העניין?

הוא כותב כך, בכוונה דייקו ואמרו כן, ומשמעותו של שמירת שבת 'כראוי' ו'כהלכתה', הלא כל מי שאינו עיקש בשכלו, מחוייב להודות שכוונת פשטות הפסוק אִם תָּשִׁיב מִשְׁבַּת רְגְלְךָ עֲשׂוֹת תִּפְצִיחַ בַּיּוֹם קָדְשִׁי [ישעיהו נ"ח, י"ג] הוא, מה התורה רוצה? שכל עסקיו יהיו נחים בשבת. וזהו וְשַׁמְרְתֶם אֶת הַשְּׁבֻתָּה [שמות ל"א, י"ד], שמירה תמה. ובהמשך הוא כותב, לו שקול ישקל ובמאזנים ישאו יחד, שכן עבירה של היתר מכירה בערמה, כנגד הפסדה. בוא נעשה חשבון, אתה רוצה למכור את בית החרושת שלך בשבת? הרי אם לא תעשה זאת, אם תשאיר אותו ברשותך והוא לא יעבוד בשבת, תראה מה אתה מרויח?

ממש, את העבודות הרגילות שלו, והאיי זהמלאכה היתה דים' הכי קאמר, דשלים ליה עבידתא. תיקו.

עלינו לעמוד ולבאר את הסוגיא הזאת, כי ישנם פה דברים עמוקים, אבל אקדים במה שדיברנו בשיעור הקודם. הבאנו את מאמר הגמ' בשבת ודף קיח ע"ב, אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן, כל המשמר שבת כהלכתו, אפי' עובד ע"ז כאנוש, מוחלין לו. שנאמר [ישעיהו נ"ו, ב'] אֲשֶׁרִי אָנוּשׁ יַעֲשֶׂה זֹאת, וּבֶן אָדָם יִחְזִיק בָּהּ, שֹׁמֵר שְׁבֻת מִחֲלָלוֹ וְגו'. אל תקרי מחללו, אלא מחול לו. מי שמשמר שבת כהלכתו, אפילו שיש לו עבירה חמורה, כמו עבודה זרה, שזו כפירה גדולה, כופר בעיקר ובתורה, זהו אחד היסודות הגדולים, אבל כיון שהוא 'שומר שבת', א"כ 'מחללו', דהיינו מחול לו. כך דורש רבי יוחנן.

עמדנו על כמה דיוקים ופירושים, בעניין הזה. ראשית, לא כתוב השומר שבת, אלא 'משמר שבת', שזה כמובן שמירה מעולה. וגם המלה 'כהלכתו', לכאורה מיותרת. וכי שייך שהאדם ישמור שבת שלא כהלכה? ישמור שבת לפי הרעיונות שלו? בודאי כי המדובר ששומר כהלכתו. א"כ, מספיק שתאמר 'שומר שבת'. מהו העניין של 'כהלכתו'?

אלא ישנן אפשרויות, כידוע, של כל מיני הערמות. לדוגמא, אם יש לאדם מפעל, והוא רוצה שהמפעל יעבוד גם בשבת, הוא יכול למכור אותו לגוי. ישנם חילוקי דינים, האם הדבר מותר? האם יש בכך חילול ה'? האם הוא על שמו, או שלא? ועוד פרטים. הדברים כתובים בסימנים הראשונים בשו"ע.

מאידך, ישנם עניינים דומים, כגון מכירת חמץ, שזהו דבר פשוט, שהתקבל בכל תפוצות ישראל, שמוכרים את החמץ לגוי, בלי שום בעיות. א"כ למה למכור את העסק בשבת, משמע בפוסקים, שהדבר אינו בקלות. מה ההבדל? לכאורה, אם אני נותן זאת לגוי, זה לא

הוא אסף כאן מכל מאמרי חז"ל, כמה רווחים עצומים יש לשמירת שבת. בעל אבקת רוכל הנז"ל צבר את כל הדברים יחד, ששמירת שבת כראוי, גורם לו שפע. ובזכותה נפשו תהיה מטוהרה לה, ולא יהיה צריך לחילוקי כפרה, מה ששאל ר' מתיא בן חרש מה היה ר' ישמעאל דורש [ביומא דף פ"ה], מה שמביא הרמב"ם בתחילת הלכות תשובה [פ"א הל"ד], וגם יזכה לגאולה. ויזכה למדרגה גדולה בזאת זתגזר אומר ויקם לך. הוא גוזר, והקב"ה מקיים. צדיק כזה, שלפי המלים שלו, הדברים מתקיימים. וגם יגדל בניו בנחת, שלא תשלוט בהם אסכרה. ועבורה יזכה לשמירת כל המועדים. ושיהא ניצול משלש פורעניות, מיזמו של גוג ומגוג, ומחבלו של משיח, ומיום הדין. ואחרון הכביד, שיזכה עבורה לקיום תרי"ג. נו, יש לך רב טוב צפון מזה? כ"כ הרבה דברים ומעלות, את כל הרווחים האלו יש לך, ואתה רוצה להרויח כמה גרושים בשביל העסק? האם זה בכלל משקל, האחד כנגד השני? הרי אין מה לתאר ומה לשער. יש לך הפסדים גדולים, אם לא תעשה כן.

אם כן, למה את מכירת חמץ, עושים בשופי? אלא שישנו הבדל. במכירת חמץ, לגבי העניין של ביטול חמץ וביעור חמץ, יש זמן מתי הדבר חל. ואני מוכר את החמץ, לפני שחל האיסור. אבל לגבי שבת, השבת אינה חלה בכניסת שבת, אלא זכור את יום השבת לקדשו [שמות כ', ז], הדבר הוא כבר מתחילת השבוע, כל הזמן ישנו עניין לזכור את השבת. אתה רק רוצה להתחכם, להפקיע ולהוריד זאת מעליך. בשאלה זו, דן כבר בשו"ת דברי חיים [או"ח ח"ב סי' כ"ט] מצאנו. מישהו שאל אותו, מה ההבדל ביניהם? והוא עונה שהתשובה פשוטה, כי במכירת שבת, אתה רוצה להפקיע זאת מזכור את יום השבת לקדשו, וכבר חל החיוב, כי תמיד צריך לזכור את השבת. אבל לגבי חמץ, הפסוק אומר 'ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם', א"כ אני כבר לפני כן מוכר את החמץ לגוי. אם כן יוצא, כי בזמן שמגיע הדין של 'תשביתו', דין זה כבר אינו חל עלי.

ואם נרצה להשוות זאת לעניין שמיטה, הדבר הוא יותר מכך. דהיינו, נכון שישנם צדדים לפי פוסקים מסויימים, ממש דעות בודדות, כי אולי המכירה תחול. וכן גם לגבי שבת, מי שימכור את העסק שלו בשבת, הדבר יחול. לא שזה לא חל, בגלל שהוא עשה דבר שאינו רצוי. אלא, זה יכול לתפוס. אולם לגבי שמיטה, הדבר אינו פשוט. כיון שלגבי שמיטה, אפילו אם יעשו שטר מכירה, כולם מבינים שזה צחוק ולעג. ברור שלא יסכימו, למכור את קרקעות א"י לגוי. אם הגוי יעמוד על הדרישה שלו, בודאי שהם לא יסכימו. הם יגידו, זה היה סתם טקס שעשו. אבל במכירת חמץ, זהו דבר אמיתי. דהיינו, אדם שיש לו מפעל של בירה או של ביסקויטים, שהם חמץ גמור, והוא מוכר אותו לגוי. הגוי נותן דמי קדימה, וקונה את כל החמץ שבמפעל. אמנם בד"כ עוד לא שמענו, שיבוא הגוי אחרי פסח ויאמר שברצונו לקנות את כל החמץ הזה. אבל מה יהיה אם גוי זה יבוא ויאמר כן, שברצונו לקנות? יגידו לו, בכבוד רב. תשלם את הכסף, ותיקח הכל. אין בעיני. אין מניעה מצד בעל הבית, למכור לו את כל הבירה, או את כל החמץ. כי כך הוא ההסכם, שהגוי אמור לשלם עבור כל הסחורה. א"כ, מה שבפועל הגוי לא בא במוצאי שביעי שלפסח לקנות את החמץ, זה אינו אומר שהמכירה לא בתוקף. כיון שאם הגוי ירצה לעמוד על זכותו ולקנות הכל, הרי שהוא יקבל זאת. וגם לבעל הבית, אין שום סיבה להתנגד. תשלם לי המחיר המלא, כפי שסיכמנו, הרי לא מדובר על מחיר הפסד וכדומה. אבל בשמיטה, אף אחד לא יעלה על דעתו, שישנה כוונה ח"ו למכור את א"י לגויים.

וגם אם נניח, שמדברים על מכירת קרקע מסויימת לגוי, ולא על כל א"י, גם באופן הזה, שיכול להיות שישנו איזה צד של מכירה, מבלי להיכנס לעניין האם יש בזה משום לא תקנהם [דברים ז', ב'], לא תתן להם חניה בקרקע וע"ז דף כ ע"א], נניח שנמצא היתרים לכך, אבל בכל זאת, עניין המכירה בנ"ד, הוא ההיפך מהמטרה

שערי יצחק – השיעור השבועי

'כהלכתו, ואולי עוד נעמוד על כך בהמשך, להסביר את המלה הזאת, כי זוהי מלה סתומה, 'כהלכתו, מה המשמעות של שמירת שבת כהלכתו? או ישנם הגורסים 'כהלכתה, או ישנן לשונות 'כתקנו, וישנם האומרים 'כראוי. יש כמה וכמה סגנונות, של תנאים שאמרו זאת. וכמו כן, להבין מה השכר של דבר זה. כגון מה שכתוב, אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים [שבת דף קיח ע"ב]. א"כ, מה עלינו לעשות? מה מחפשים מאיתנו? מה תהיה הזכות שלנו?

על כל פנים, ישנם המפרשים, כי הכוונה היא לשמור שבת עם כל החומרות והדקדוקים, כפי שהבאנו פירוש כזה בשם ספר צוואת הריב"ש. אבל צריכים לדעת, שהדבר אינו כ"כ פשוט, לקיים שבת עם כל הדקדוקים. הרי בכל הלכה, יש את השלחן ערוך, שזוהי דרך המלך, לא חומרות ולא קולות. אמנם בכל הלכה, אפשר למצוא פוסקים שמחמירים בה, ויש פוסקים שמקילים בה. אבל השו"ע זה דרך המלך, זה האמצע, מעין מה שנקרא 'שביל הזהב'. וזו הדרך שהתקבלה בעם ישראל, לפסוק כך להלכה. ומי שרוצה להחמיר על עצמו, תבוא עליו ברכה. ומי שמיקל, צ"ע אם יש לו על מה לסמוך. אבל לפעמים, השו"ע מביא דעות מקילות, שאפשר לפעמים לסמוך עליהם. אבל אם בנ"ד, ישנו עניין לשמור שבת 'כהלכתו, דהיינו לעשות זאת עם כל הדקדוקים והחומרות, הדבר אינו מציאותי.

שמעתי פעם, אינני יודע מה המקור לכך, חיפשתי ולא מצאתי, מי שימצא ויודיע לי, וברוך יהיה. זכור לי שאמרו בשם בעל אגלי טל, הרי הוא עסק הרבה בהלכות שבת, והוא אמר, כי אם האדם ירצה לשמור שבת לפי דעות כל הפוסקים, אזי יהיה אסור לו לזוז בשבת. הוא יצטרך לעמוד כמו בול עץ, בלי לזוז. אבל הוסיף, כי גם אז, הוא לא יוצא עדיין ידי חובתו, כי סו"ס זה אינו עונג שבת, אשר ג"כ הוא מצוה.

שלתורה. דהיינו, לגבי חמץ, התורה רוצה שלא יהיה לך חמץ, א"כ אני מוצא דרך כיצד לא יהיה לי חמץ. או שאני מבער את החמץ, או שאני מבטל אותו, או שאני מוכר אותו לגוי. א"כ את 'לא יראה לך חמץ, אכן קיימתי. את מה שהקב"ה רצה, קיימתי. אין לי חמץ, 'לא יראה ולא ימצא'. אבל לגבי שמיטה, זה לא שהקב"ה רצה שלא תהיה לי קרקע, אלא הקב"ה רצה שהקרקע תשבות, וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שִׁבְתָּ לִי וַיִּקְרָא כ"ה, ב'. דהיינו, שהקרקע תישאר ברשותך, ושהיא תשבות. א"כ אתה מתחכם, ומוכר זאת לגוי? לא זה מה שהקב"ה רוצה. הדבר ההיפך מהמטרה ומהרצון של הקב"ה. ממילא מובן היטב החילוק ביניהם. אפשר להגיד ולהגדיר זאת, בכמה וכמה חילוקים למדניים, ולבסס זאת על כמה גמרות, אבל כעת לא ניכנס לכך. ודי במה שאמרנו על-פי המפרשים.

בכל אופן, זהו העניין של שמירת שבת כהלכתו, כי אפשר שהאדם ימצא לו כל מיני תירוצים.

אתם יודעים, פעם היה בירושלם, דבר שנקרא 'מכון מדעי טכנולוגי לפתרון בעיות בהלכה'. בזמנו לעגו על כך, אמרו, כנראה שישנם אנשים, שיש להם תרי"ג בעיות... אנחנו יודעים שישנן תרי"ג מצוות, ואכן צריך לדעת איך לקיימם. אבל ישנם כאלה, שאצלם זה 'בעיות', וא"כ צריכים לדעת לפתור את הבעיות, לבדוק איך אפשר להתחכם, בכדי לפרוק את העול מעלנו. רח"ל. שמעתי כי בסופו של-דבר, הם תיקנו את השם, נתנו לכך שם אחר. אולם האדם צריך להבין, לחשוב, להתבונן, מה הקב"ה רוצה ממני? כמובן, ישנם מצבים של שעת הדוחק, שהאדם אנוס ואינו יכול, בסדר. אם הוא יודע מה אסור ומה מותר, הדבר יכול להסתדר.

הבאנו בשיעור שעבר, כי ישנם עוד כמה פירושים, להסביר את העניין של שמירת שבת

ראיתי דברים הדומים לזה. למשל מביאים בשם החזו"א, כי מי שרוצה לבנות מקוה-טהרה עם כל החומרות, לעולם הוא לא יבנה מקוה. אי אפשר לעשות את כל השיטות עם כל החומרות והדעות, הדבר לא שייך. צריך לדעת, איזה חומרות כן, ואיזה לא.

זוכרני שאמרו בשם החזו"א, דבר הדומה לזה. אני מניח שהדבר כתוב בספרים, אולם שמעתי זאת בעל פה. החזו"א אמר, שאם היתה הלכה, שצריך לקחת אתרוג פסול לפי כל הדעות, גם אתרוג כזה היה קשה למצוא. אם כן, האדם צריך לדעת, להבין ולהשכיל את אשר לפניו.

מה שאמרתי מקודם בשם החזו"א, לגבי המקוה, ראיתי זאת בספר 'במחיצת רבינו' ודף ק' אות 15, כתבו זאת בשם הרב קמניצקי, כהא"י לישנא. שיטת 'בריסק' היא, לא לקחת כספים ממי שמחלל שבת ודת. זוהי חומרא כמו כל חומרא אחרת, ועל כל יחיד או מוסד להחליט האם הם במדרגה רוחנית לקבל על עצמם חומרא זו. דהיינו, זאת לא הלכה. אם אתה רוצה להחמיר, השאלה האם אתה יכול? האם המוסד במצב כזה, שהוא יכול להחמיר, או שלא? החזו"א איש אמר, שמי שרוצה לבנות מקוה עם כל החומרות, לעולם לא יבנה מקוה וכו'. לא שייך, אין אפשרות לדבר כזה.

א"כ ה"ה בנד"ד, א"א להגיד כפי שאמרנו בשם צואת הריב"ש, לעשות את כל החומרות והדקדוקים בהל' שבת, כי הדבר אינו מציאותי, לעשות ממש כפי כל השיטות. אלא שהאדם צריך לדעת, מה היא ההלכה. מה אסור, ומה מותר. ואם הוא יכול להחמיר, שיחמיר. לפעמים הוא רואה אנשים אחרים המקילים, והוא פוגע או מזלזל בהם. אבל לא, אם הם עושים כדת וכהלכה, אזי אין בעיני. תשתוק. אמנם ישנם גם כאלה, שמחפשים דוקא את הקולות, וגם דבר זה אינו רצוי. דהיינו, הם מחפשים פרצות, דברים שלא כתובים במפורש, וגם זו לא הדרך.

מהרי"ח סופר בכף החיים [סי' קנ"ח הלכות נט"י אות כ"ה] כותב כך, יש חסידים נזהרין לילך אחר דברי מחמיר, אע"ג דלפום דינא הוא מותר. ישנה הלכה, שהדבר מותר, אבל הוא מחמיר על עצמו. אמנם סתם להחמיר, הדבר אסור. מי שמחמיר בדבר שמותר, אין הוא מחמיר, אלא הדיוט. אבל אם כן, ישנן דעות המחמירות, או שישנם צדדים להחמיר. אבל לא שהוא מחמיר, בדבר המותר. דיברנו פעם [שיעור מוצש"ק תרומה ה'תשע"ג], על דבר שהתבטל בששים, האם מותר להחמיר? יש אומרים כי אכן מותר. אבל רבים האומרים, כי אדרבה, זוהי מינות. אם האיסור התבטל בששים, אזי אדרבה, אסור להחמיר. ויש מוסיפים, כי יש בזה עניין מן השמים, טמון בכך ניצוץ קדוש. למרות שבעצם ביסודו הוא טרף, אבל הוא דבר שצריך לתקנו, ודוקא יש עניין לאכול אותו, בכדי לתקן אותו, לאחר שהוא התבטל בששים. אלו דברים גבוהים. אבל להלכה, המהרש"ל אומר, שזה מינות. חז"ל אומרים לך, שהדבר מותר, ואתה מחמיר? לא מוצא חן בעיניך שהדבר התבטל בששים, כביכול יש לך 'רגשות' כנגד ההלכה. אבל מי שהולך לפי הרגש, נגד ההלכה, הדבר מסוכן. כי אם הרגש שלו פועל בעניין ההלכה לחומרא, לפעמים הדבר יכול ללכת גם לקולא. לכן צריך שהאדם יגדור את עצמו, לפי גדר הדין.

אומר כף החיים, כי יש חסידים שמחמירים. ולמה? והוא מפני שבעת העליות, מדקדקים עמהם כחוט השערה כנוז. וכל איש כפי גבורתו. מפני שבעת העליות מדקדקים עמהם כחוט השערה כנוזכר. דהיינו, הוא מביא לפני כן, כי אחרי מאה ועשרים שלאדם, מעלים אותו במעלות. הרי כתוב, 'לכו מחיל אל חיל'. כל אדם, כשהוא בא לעולם האמת, בודקים אותו בשלב ראשון. בסדר, נגיד שהוא כבר זכה לגן עדן, אבל אח"כ ישנן מדרגות ומעלות, 'מחיל אל חיל', א"כ בודקים שוב, באיזה דרגות הוא נמצא. בשביל להגיע לשיבה הזאת, אתה צריך להיות יותר זך ונקי. הוא

שערי יצחק – השיעור השבועי

עניין שימוש בחשמל בשבת, וחיבור לגנרטור.

ותשובה לשואל שהתקין מערכת מצברים בביתו לצורך שימוש בשבת, האם צריך לברך שהחיינו או הטוב והמטיב.

אחת החומרות החשובות היא, התקנת גנרטור בשבת. וישנם פוסקים רבים האומרים אפילו, כי הדבר אינו בכלל חומרות. ישנם הרבה מגדולי הדור הסוברים, כי הדבר ממש חובה מעיקר הדין, כי במפעלים האלה שבהם מייצרים את החשמל, ישנו חילול שבת בפרהסיא, אפילו ללא צורך. הכל שם 'הפקר', הם ממלאים פחמים סתם ללא צורך, וכדומה. דיברנו על כך כבר בעבר [מוצש"ק מטות ומוצש"ק ראה ה'תשע"ב], ולא אחזור על עניין זה. מי שיכול, צריך להתאמץ בכך.

ואני מעיד על עצמי, כי מאז שעשיתי גנרטור, למרות שהדבר עלה כמה אלפי שקלים, וגם צריך לשלם על כך בכל חודש, אולם אינני מרגיש את ההוצאה. מן השמים, ברוך ה', ישנה ברכה, והדבר אינו על חשבוננו, אלא הקב"ה דואג לכך. עם אמונה ובטחון, אפשר לעשות זאת. כמובן אינני אומר שצריך לעשות זאת בדרך של נס. אבל מי שישתדל בזה, הדבר יהיה ממש קידוש ה', ובעזרת ה' יזכה כי בשבת קודש יהיה לו אור כשר, ללא חילול שבת.

הרבה מגדולי הדור הסוברים שהדבר אסור, ואינם אומרים זאת, זה מפני שהם חוששים שמא חלק מהציבור לא יעמוד בזה, לכן הם שותקים. אבל הם בעצמם אוחזים, שהדבר אסור. לכן, חשוב מאד לעשות זאת, ובודאי שזה נקרא 'כל המשמר שבת כהלכתו', פשיטא שהדבר כן.

קיבלתי מכתב בנושא הזה, ליקרת מעלת וכו', שלמא דמר ישגא לעלמין. תהלה לאל עליון, זכיתי ונכנסו דברי כבוד תורתו שליט"א באזני וליבי, בעניין השימוש בחשמל כשר בשבת. כששאלתיו מלפני שנה בגדרי ההלכה בזה, וענה לי בקצרה בהאיי לישנא, "צריך". לא

צריך גם קצת לסבול, בכדי להזדכך. הוא כותב לפני כן כך, ועיין בשער הגלגולים הקדמה כ"ב שכתב, דכשמעלין את האדם במעלות, כפי ערך המעלה שמעלין אותו, צריך שיזדכך יותר, אפילו בדקדוקי מצוות כחוט השערה. ובכל מדרגה ומדרגה שעולה, צריך מירוק מחדש יעו"ש. אם הוא לא ראוי, אינו יכול להיכנס, הוא עדיין לא מתאים לכך. לא שמענישים אותו, רוצים שיסבול. אלא כיון שהוא לא נקי, ממילא לא שייך שיכנס למקום הזה. וקודם כל עושים חשבון עם האדם, אם קיים הדינים הכתובים בשו"ע.

כעת תשמעו דבר נפלא מאד, שאומר בעל כף החיים. מכך גם אפשר לראות, את המדרגה שלו בעצמו. רבינו יעקב חיים סופר, היה יהודי צדיק וקדוש, אשר ישב בבית מדרש בעיר ירושלים עיקו"ת תובב"א. יש לנו זכות משמים, שמצאו בזמן האחרון את הכתביד של הספר שלו, וגילו כמה טעויות שהיו בהדפסה. לדוגמא מצאו שהיה חסר דף אחד שלם, בחלק שלישי, אשר שכחו אותו בהדפסה. מצאו את הכתביד שלו ב"דרך מקרה" כביכול, לפני כמה שנים. נקוה שיעשו מהדורא חדשה, כי ישנן פה ושם כמה טעויות. וגם צורת ההדפסה אינה מאירת עיניים.

הוא כותב כך, וכל אשר נשמתו זכה ביותר, תאווה נפשו לעשות חומרות וחסידות ביותר. אדם שנשמתו מזוככת, מחפש חומרות. וכל אשר אין נשמתו מתוקנת כ"כ, אם נשמתו בדרגות נמוכות, תאווה נפשו לילך אחר הקולות. וסימניך, בתר עניא אזלא עניותא. ובזה יוכל האדם להבחין את עצמו, כמ"ש בעלי המוסר ודו"ק.

אם כן, כל אחד יראה את מדרגתו ומצבו, וטוב שישתדל ויחמיר במה שהוא יכול. רק לקחת בחשבון, שלא לעשות זאת מתוך עצבים, מה שנקרא 'נרוויס', כי גם זה עצת היצה"ר. אם האדם עושה זאת מתוך לחצים וכדומה, הדבר אינו רצוי.

אמרנו לו, שהדבר חובה, ולא שזו עבירה. אלא בגדר הזה, 'צריך'.

ועתה זיכני ה' יתברך ברוב רחמיו וחסדיו, לקיים בעצמי 'בוזו כסף בוזו זהב', והזמנתי מערכת מצברים המכונה בשם קומבי, שעלותה מגיעה לסך 16,000 שקלים חדשים. הגנרטור, הוא לא כ"כ יקר. אבל מערכת המצברים הזאת, היא דבר יקר יותר. אינני יודע מה היו השיקולים, כנראה שהדבר יותר נוח, אולי בגלל שזה לא תלוי בציבור, אלא באופן פרטי. אם ישנה הפסקת חשמל וכדומה, הדבר לא משפיע עליו. או אולי בסך הכל הדבר יותר זול, כי אין לו תשלום של אחזקה חדשית.

שאלה מהקהל: בעיר שלו אין גנרטור?

תשובת מרן שליט"א: הוא גר בבית שמש, מסתבר שיש שם גנרטור. אבל כך הוא כותב. אולם לא זאת השאלה שלו. שאלתו היא, לגבי ברכת שהחיינו, והטוב והמטיב, מה הוא צריך לעשות? זאת היתה רק הקדמה.

היות ויש לי בזה שמחה עצומה, וקורת רוח מרובה, מעתה נפשי בשאלתי, האם שייך לברך על מערכת זאת ברכת 'הטוב והמטיב'? הוא מאושר שזכה לכך, הוא לא בוכה על הכסף, אדרבה הוא שמח. חושבני שכעת בזכות זאת, יהיה לו ברכה בכסף, והוא יזכה לשפע טוב. עם אמונה רבה ובטחון אמיתי, אדרבה, הוא רק ירויח מכך. ואם לא, מדוע? ואם כן, באיזה שעה יש לברך? בשעת ההתקנה, או בשעה שהמערכת מתחילה לפעול מספר דקות לפני השקיעה? נניח שלפני שבת הוא מתחיל להפעיל את המערכת, האם אז הוא יברך הטוב והמטיב? הרי זה לא רק לעצמו באופן פרטי, אלא יש לו משפחה. 'הטוב' לו, והמטיב' לאחריו. אע"פ שבשעה זו לא נעשה חילול שבת בחברת חשמל. הרי בעצם ברגע זה, אין בעיני, כי כעת אינם מחללים שבת. ואם הוא יברך כעת, הרי גם החשמל הרגיל הוא כשר למהדרין? ואם כן, אין כאן עיקר השמחה והתכלית המכוון מהמערכת הנזכרת לעיל.

אז מתי יברך? הוא לא נשאר בבית עד הרגע האחרון, הרי הוא הולך לבית הכנסת, או בשעה שאני אחזור בליל שבת מבית הכנסת, ואינה בפועל מחשמל כשר.

הנה נא הואלתי לבקש שימהר כת"ר תשובתו הרמתה. כיון שבעזרת ה' יתברך, בעוד מספר ימים תותקן המערכת, ותיכנס לשימוש פעיל בפרשת בא. לא שמתי לב, שהמדובר כבר בפרשה הזאת. הוא שלח את השאלה הזאת, אולם לא הספקתי לענות לו. לכן אמרתי, כי אענה לו בשיעור, אם הוא עצמו שומע, או אם ישמיעו לו.

האוהבו באמת, חובב גרידי, בית שמש. ידידנו הנז' הוא בעל השאלה.

הנושא הזה, לא שייך בגנרטור, כי הגנרטור זה רק קופסא קטנה, אין פה איזה כלים, או דבר שאפשר לדון עליו, האם יש על מה לברך. אבל בנ"ד, זאת מערכת מצברים, וזה בגדר כלים. הדבר אינו כ"כ פשוט, כפי שאולי חושבים.

שאלה מהקהל: ואם המצברים לא יפעלו לו? תשובת מרן שליט"א: טוב, חשש זה קיים גם לגבי אדם הקונה פריז'דר, אולי זה לא יעבוד? אדם שקונה פריז'דר או מגהץ, מתי הוא יברך? אם בשעת הקניין, אולי הדבר לא יעבוד? א"כ מתי יברך? בשעת הקניין, או שיחכה עד שיבוא הטכנאי להתקין זאת? חושבני, כי בד"כ אין חשש. בד"כ אין דברים כאלה, כיון שבדוקים את הדבר לפני שמוכרים אותו, לא כדאי להם כל ההוצאות שיהיו אח"כ.

לגבי דין הברכה של הקונה כלים חדשים, הבאנו בס"ד בשע"ה [חלק א' סי' מ"ה סעיף ח'] כך, בנה או קנה בית או קנה כלים או מלבושים חשובים, אפילו היו לו כיוצא באלו תחילה, אלא שאלו לא היו שלו מעולם, והוא שמח בהם, מברך שהחיינו. ויש לברך בשעת הקניין, או גמר הבניין, אף על פי שעדיין לא נשתמש בהם, כי אין הברכה אלא על שמחת

שערי יצחק – השיעור השבועי

התוספות שם מביאים את דעת רב שרירא גאון שכותב, כי למרות שבמשנה כתוב שיש ברכת שהחיינו על קניית כלים חדשים, אומר רב שרירא גאון, 'לא סמכינן עלה'. כיון שכתוב במס' עירובין לגבי המועדים, שמברכים שהחיינו רק על דבר שבא מזמן לזמן. ובנ"ד, זה אינו דבר הקשור לזמן מסויים, אלא למתי שהדבר מזדמן לו. הדבר אינו חוזר על עצמו, ואין לזה דין כמו דברים שבאים מידי פעם, וממילא אין על כך ברכת שהחיינו. ובסוף אומר המג"א, מכל מקום, אין להקל.

והבית יוסף כותב, כי אכן רב שרירא גאון כותב כך, אולם דברי רב שרירא גאון הם נגד הרי"ף הרא"ש והרמב"ם, שסוברים כי אכן צריך לברך, ולכן אינני חושש לדעתו, אפילו שמדובר בגאון, רב שרירא גאון. בכל אופן, בגלל שכך הם פוסקים למסקנא, לכן המנהג הוא לברך.

חיפשתי לראות עניין זה בספרים שלנו, וראיתי כי מהרי"ץ זיע"א [ע"ח ח"א דף קע"ג ע"ב], למרות שהביא זאת, הוא התעלם מהמגן אברהם הזה. גם השת"ז, לא התייחס למג"א הזה. א"כ משמעות הדברים היא, כי ההלכה היא כפי דעת הרמב"ם והשו"ע, שהקונה כלים חדשים, אכן מברך שהחיינו.

אצל העדות האחרות, הברכות הללו אינן משמעותיות. גם בפסקי תשובות [סי' רכ"ג אות ו'] כותב כך, כלים ביתיים וכדומה, אין נוהגים לברך הטוב והמטיב או שהחיינו. ואף כלים יקרים וחשובים ביותר, כגון מכונת חדשה, שמעתם? אפי' אדם שקנה רכב, מזגן ושאר מכשירי חשמל חשובים ויקרים, ארונות ושאר רהיטים, תכשיטי כסף וזהב וכדו'. אבל הוא אומר, אך הסומך לברך הטוב והמטיב או שהחיינו, לא הפסיד. והיינו על כלים היקרים הנזכרים, וכשיש לו שמחת לב. והוא אומר עצה, והמובחר שיכווין בברכת המזון בברכת הטוב והמטיב, כשאומר 'המלך הטוב והמטיב

הלב שהוא שמח בקנייתו. אמנם במלבושים, נוהגים לברך רק בשעת הלבישה.

מעיקר הדין, אין הבדל בין כלים ובית, לבין מלבושים. לא ניכנס כעת לעניין של בית, כי הדבר תלוי בעוד כמה פרטים, כפי שמבואר פה בהמשך, אם הדבר בתשלומים, או שיש לו עדיין חובות על הבית. אבל לגבי כלים, או מלבושים, מעיקר הדין צריך לברך בשעת הקנייה. כמו שעל פרי חדש, צריך לברך שהחיינו בשעת הראייה. אמנם להלכה למעשה, למרות שהגמ' אומרת 'ראה פרי חדש מברך שהחיינו', אולם נוהגים לברך בשעת האכילה. כנראה שבדורות שלנו, קהו החושים, ולא כ"כ שמחים על הראייה, אלא האנשים שמחים בשעת האכילה, אז תהיה ברכת שהחיינו יותר בשמחה ובכוונה. בכל אופן, כך הוא המנהג. אותו הדבר, גם לגבי מלבושים. למרות שמצד הדין, צריך לברך בשעת קניית המלבוש. אבל בפועל, מברך מתי שהוא לובש. וכמובן לא כל בגד, אלא בגד ששמחים בו. אולם לגבי כלים, נשארנו כפי עיקר הדין, כיון שהדבר לא קשור לגוף, כמו באוכל, ממילא נשאר הדין לברך בשעת הקנייה, אע"פ שעדיין לא נשתמש בהם. על פרט זה, יש לנו תשובה ברורה, וכך ההלכה בשו"ע.

אבל עיקרו של דין ברכת שהחיינו על כלים חדשים, אינו כ"כ פשוט, למרות שזאת הלכה מפורשת במשנה ובגמרא מס' ברכות פרק הרואה, וכן בפוסקים.

מזן כותב [בסי' רכ"ג סעיף ג'] כך, בנה בית חדש או קנה כלים חדשים, אפילו היה לו כיוצא באלו תחלה, או קנה וחזר וקנה, מברך על כל פעם שהחיינו. ולא דוקא חדשים, דהוא הדין לישנים, אם הם חדשים לו, שלא היו אלו שלו מעולם. אבל המגן אברהם כותב, לא ראיתי נזהרים בזה. ואפשר דסומכין על מה שכתבו התוס' בפ"ד דסוכה [דף מ"ו ע"א] בשם רב שרירא גאון, דאין מברכין, כיון שאינו בא מזמן לזמן.

שבכל יום ויום, יתכוון גם על זה. או יברך שהחיינו על פרי חדש.

ברם, לדידן ההלכה היא, אנחנו פוסקים כפי שנפסק להלכה ברמב"ם ובשו"ע ובעין חיים ובשת"ז, שעל כלים חדשים, וק"ו כלים חשובים כאלה, מזגן, מכונית וכדומה, שמברכים עליהם שהחיינו, והדבר הוא לכתחילה.

לגבי השאלה, מאיזו שעה עליו לברך שהחיינו על המערכת הזאת? אמרנו כי על כלים חדשים, צריך לברך בשעת הקניין. אפילו שזה עדיין לא עובד, אפילו שקנה - קיבל את המצברים - ביום ראשון, אינו צריך לחכות ליום ששי או לכניסת שבת, אלא יברך בשעת הקנייה. בנ"ד, כאשר מתקנים את המערכת הזאת, כאשר הדבר נמצא כבר ברשותו ומותקן אצלו, אפילו שעדיין זה לא מופעל באופן מעשי, אז הוא מברך. הרי אמרנו, כי רק על מלבושים, מברכים בשעת השימוש. אבל לגבי כלים, כגון אדם הקונה שלחן, אפי' שעדיין לא השתמש בו, הוא אינו אוכל על השלחן הזה, בינתיים הוא מונח בצד, בכל אופן צריך לברך בשעת הקניין.

שאלה מהקהל: מתי שמתקנים לו, או בשעת הקניין? כאשר הוא עושה משיכה, או כאשר מביאים זאת אליו הביתה?

תשובת מרן שליט"א: הרי צריך להשלים את המצברים, לכן רק כאשר הדבר בא ברשותו, הוא קונה זאת. הרי הוא לא לוקח את המצברים, אלא מביאים לו זאת הביתה ומתקנים לו. בשעה שהוא סוגר את החוזה, זה עדיין אינו קניין, כי לא מחייב שהדבר נמצא כבר בעולם. אולי בכלל זה עדיין אינו קיים. גם אם המערכת נמצאת ממש מולו, אבל הוא לא לוקח זאת כעת. ולפי מה שאני יודע, גם קשה לסמוך עליהם. לפעמים אומרים לך זמן מסוים, ובסוף עושים כל מיני עיכובים. ממילא אינני יודע, אם כבר השמחה שלימה. חושבני, כי כאשר מביאים זאת לביתו, כאשר הדבר כבר

נמצא ברשותו, רק אז ישנה שמחה שלימה. לפני כן, כמו שאמרו חז"ל (לגבי המלכת שלמה ע"י דוד) כי ישנם עוד כמה 'מקטרגים', מכאן ועד גיחון.

שאלה מהקהל: אבל כתוב, כי על ספר תורה לא יברך שהחיינו, כיון שזה צורך מצוה. אולי ה"ה גם בנ"ד?

תשובת מרן שליט"א: נכון. בני הרה"ג משה שליט"א שואל, הרי כתוב כך על ספר תורה, ועל ספרים בכלל. אמנם ישנה מחלוקת בעניין זה, אך להלכה אנו פוסקים, כי אם אדם קונה ספרים, אינו מברך שהחיינו, כיון ש'מצוות לא ליהנות ניתנו', והספר הוא רק בכדי ללמוד. אבל לגבי אור של'חשמל, נכון שזו מצוה לכבוד שבת, אמנם ע"י זה גם אוכלים ושותים ונהנים בכל ההנאות, גם לדברי חולין, ולא דוקא לצורך מצוות. האדם נהנה מזה, רק שזה 'חשמל המותר'. אולם לגבי הספר, הוא רק בכדי ללמוד. לכן על ספר תורה, או ספרים אחרים, לא מברכים שהחיינו. כתוב רק, כי הכי הרבה, אם יש לבעל הספר בגד חדש, יכווין גם על כך בברכת שהחיינו, כיון ש'מצוות לא ליהנות ניתנו'. ואפילו בעניין זה, ישנה מחלוקת. אבל כגון לגבי טלית קטן, אם האדם קונה טלית חשובה מצמר, והוא שמח בה, הוא מברך שהחיינו. כי נכון שזהו דבר מצוה, אבל זה גם בגד. יש לו שימוש ותועלת בזה, חוץ מהשימוש של'מצוה, כי זהו בגד המחמם.

הערה מהקהל: אבל אנחנו מברכים שהחיינו אפילו על תפילין?

תשובת מרן שליט"א: נכון, זאת אכן שאלה שעומדים עליה כבר המפרשים.

שאלה מהקהל: אם אני קונה מיקסר, מתי לברך? בשעה שאני מגביה אותו בחנות, או בשעה שאני מגיע הביתה ומחבר אותו?

תשובת מרן שליט"א: אם הוא בעצמו יהיה שלך, אתה משלם עליו ולוקח אותו, אתה יכול לברך בשעת ההגבהה בחנות. אבל אם אינך

שערי יצחק – השיעור השבועי

תשובת מרן שליט"א: אכן, אבל הוא לא קנה את הגנרטור. זה לא שלו. השאלה היא, מה קיבלת ברשותך? מה שייך לך? טוב, כיון שאני שומע כי ישנם כמה סוגים, אזי אה"נ, כל דבר צריך להיות נידון לגופו. וכיון שאינני מכיר את כל הסוגים, לכן לא נתייחס לכך כעת. בכל אופן, אם הוא קונה איזה חפץ או מכשיר, שהוא רשותו, והוא שמח בו, אזי הוא מברך עליו שהחינו או הטוב והמטיב.

שאלה מהקהל: במקרה זה, שכבר עבר שבוע מעת שקיבל זאת, האם כעת הוא גם יברך? תשובת מרן שליט"א: בזמן שהוא שאל את השאלה, הוא עדיין לא קיבל זאת כלל. אינני יודע אם אפשר לברך לאחר שהוא קיבל זאת. אבל גם אם התשובה כבר לא תעזור לו, היא תעזור לאחרים. אם הוא כבר השתמש בזה, וכעת זאת תהיה הפעם השנייה, ישנה בעיני לברך כעת שהחינו. זה כמו לברך על פרי חדש, בפעם השנייה. אז, השמחה היא כבר פחות. אמנם, ישנן דעות כי אפילו בפעם השנייה, יכול לברך. אבל לדעתי, עדיף לפטור זאת בברכה על משהו אחר. כי אם זהו השימוש השני, זאת לא הפעם הראשונה, אזי השמחה כבר פחתה.

שאלה מהקהל: אם ישנו פרי חדש, שאינני שמח בו. האם גם אז עלי לברך שהחינו? תשובת מרן שליט"א: משמע מהפוסקים, כי בטלה דעתך. נראה שההלכה כך, ואינה משתנה מאדם לאדם. לגבי כלים ובגדים, אכן הדבר תלוי, באיזה סוג מדובר. כתוב בפוסקים חילוקים, כגון עשיר שקונה כלים חדשים, ואצלו זה לא חשוב, הוא אינו צריך לברך. ישנם דברים שכן, וישנם דברים שלא. אבל לגבי פרי חדש, אמנם ישנן פירות שלא שמחים בהם, כגון מלפפון או קישואים, לא שמחים בהם גם בתחילת עונתם. אבל אינני מדבר עליהם, אלא על פירות שבד"כ שמחים בהם, אזי חייב לברך, אפילו שהוא בעצמו אינו שמח בהם, כיון שבטלה דעתו. אמנם ישנם הבדלים, כגון

לוקח אותו ממש, אלא מביאים זאת אליך הביתה, אזי הדבר תלוי, מתי אתה שמח? אם כבר אז אתה שמח, ואתה מאמין לו שהוא יביא זאת אליך הביתה, אזי אתה יכול לברך שם. אבל אם אינך רגוע, תחכה שיגיע אליך הביתה, ואז תברך.

שאלה מהקהל: אבל בזמן ההגבהה בחנות, אין הנאה לאשה?

תשובת מרן שליט"א: לא משנה. גם אם הוא מביא זאת הביתה, ובאותה שעה היא לא נמצאת. הברכה היא, על שם העתיד. לא צריך שברגע זה, היא תהיה בבית, כיון שידוע כי היא תשתמש בו בעתיד.

שאלה מהקהל: מה ההבדל בין מערכת המצברים, לבין הגנרטור?

תשובת מרן שליט"א: כי גנרטור, זה אינו 'כלים', אלא קופסא קטנה, שאין לה חשיבות. אבל שאלתי על המערכת מצברים הזאת, והבנתי כי זה משהו גדול וחשוב. אצלי בבית ישנו חיבור לגנרטור, ושאלתי, מה זה? אמרו לי, זאת קופסא קטנה המחוברת לחוט. אין בזה משהו מסויים, שאפשר להגדיר אותו בתורת כלים. אינך יכול לומר, מה הוא הכלי? אצלי בבית, כמעט אינני יודע מה הוא הגנרטור ואיפה הוא. הגנרטור הרי הוא ציבורי, מיועד לכולם. צריך שהאדם ירגיש שהוא קיבל משהו. אדרבה, אולי תגיד לי אם זה לא כך, אינני מכיר, יכול להיות שאתה צודק. אינני מכיר את מערכת הגנרטור. אם גם זה בגדר כלים, אזי אין הכי נמי.

הערה מהקהל: בדרך כלל, כמו בעיר בני ברק, מערכת המצברים של גנרטור, נמצאת באיזו ישיבה, ושולחים כבלים לכל מיני מקומות. אבל בנ"ד, כל מערכת המצברים, נמצאת אצלו בבית. זה לא שישנו כבל ממקום אחר, הנשלח אליו. אלו שני דברים שונים.

שאלה מהקהל: אבל הגנרטור, הוא יותר גדול מהמצברים הללו?

בזמנינו שמניחים פירות בהקפאה, והדבר שמור, אזי אין עונה שהדבר אינו בנמצא. הרי צריך שתהיה התחדשות, משהו חדש, שבד"כ בני אדם שמחים בו. אבל זה שאינך שמח בו, הדבר לא קובע. אתה לא שמח, בגלל שזה האופי שלך, ולא בגלל שאתה עשיר, ולגביך אין בזה שמחה.

[אחרי זמן, ראיתי כי בשו"ת שבט הלוי [ח"ד סי' כ"ה] ובשו"ת משנה הלכות [ח"ו סי' מ"ג] הביאו כי ישנם צדיקים וגדולים שאינם מברכים שהחיינו על פירות חדשים, כגון הדברי חיים מצאנז, ויש תנאי שדוקא אם שמח בליבו ולא משטה ומרמה את עצמו וכו', כמובא במבוא לס' ברכת השיר והשבח [דף א"ז]. ולפוס רהטא נראה הדבר בעיני כתורה חדשה, אבל צריך לעיין בעת הפנאי].

שאלה מהקהל [צורף משו"ת הציבור שבסוף השיעור]: אבל ישנו אדם שאוהב את הפרי הזה, וישנו אדם שלא אוהב. זהו עניין של טעם? תשובת מרן שליט"א: זה כבר שונה. אם ישנם אנשים, שאצלם פרי זה אינו חשוב, בשבילם הוא חמוץ, הם לא אוהבים את טעמו, אזי אה"נ, שלא יברכו.

למה נצטוו על שבת במרה, יוסף הצדיק הוא עניין שבת עפ"י הסוד, ביאור המעשה ביוסף מוקיר שבתות ויוסף בן סימאי בשיחין, ולמה נזכר שם. בעניין זה, של שמירת שבת, כתוב בזוהר הקדוש, דברים מפליאים. הרי כידוע, שבת במרה איפקוד [שבת דף פז ע"ב]. דהיינו, הציווי הראשון שנאמר לעם ישראל לגבי שבת, נאמר במרה. שנאמר **שָׁם שָׁם לֹא חָק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם נִסְהוּ** [שמות ט"ו, כ"ה]. אומר על כך רבי יהושע במכילתא, 'חק' זו שבת. מדובר על כך גם בגמ' מסכת סנהדרין [דף נט ע"א] ובירושלמי. השאלה היא, מדוע נצטוו על כך במרה? מה העניין דוקא שם? כתוב בסתרי תורה [זוהר חדש פרשת וישב דף ל"ז], נתבעו ישראל עכשיו בהיותם במרה, על מכירת יוסף הצדיק. והשבת, הוא תיקון לחטא הזה.

אני מזכיר זאת עכשיו, כי אנו נמצאים בימי השובבי"ם, בת קול מכריזה 'שובו בנים שובבים'. הדבר מקושר עם יוסף הצדיק, וקשור גם לשבת. יוסף הצדיק, זהו סוד של שבת. הדבר עמוק ומפליא. בעזרת ה' נראה ונבין את העניין הזה. בכל אופן כך כתוב, שכאשר הגיעו בני ישראל למרה, הקב"ה תבע מהם חטא זה של מכירת יוסף. ובזכות שתשמרו שבת, הדבר יתקן את החטא. לכאורה מה הקשר?

אני אומר פה דברים, שבעצמי אינני מבין אותם. אני מקדים לכם זאת, כי אני אומר רק את המלים, בכדי "להריח" קצת את מה שכתוב, שיהיה לנו קשר עם המושגים. הדבר כמו שמלמדים את התינוקות אל"ף ביי"ת, על אף שהוא עדיין לא יודע מה פירושם, או שישנם גם מלים, וכו'. א"כ, אולי לפחות שנדע את הא"ב, בכדי שיהיה לנו איזה קשר מסויים עם הדברים הנסתרים הללו. כל אחד מרגיש, שהם פנימיות הדברים. ולעתיד נזכה אי"ה.

אומר הזוהר הק' כך ועפ"י פירוש מתוק מדבש עמ' תק"פ. העורך, כשברא הקב"ה את העולם, העמיד אותו ושתל אותו על ששה ימים העליונים האלו, שהם השש ספירות, חג"ת נה"י. הרי ישנם ששה ימים, והם כנגד שש ספירות, חג"ת נה"י, דהיינו חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד. השביעי, זהו יוסף. אמנם בד"כ אומרים, כי יוסף הוא הששי, הוא מדת יסוד, א"כ יוסף הוא הששי, כי זאת האות יו"ד של נה"י. הרי ישנן עשר ספירות, כח"ב חג"ת נה"י, כתר חכמה בינה חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות. כעת מדברים, רק על האמצעיים, חג"ת נה"י. כי מדת מלכות, היא הסוף, המדה העשירית. א"כ הששה הם, חג"ת נה"י. יוצא, כי יסוד, זהו יוסף, יוסף הוא הששי. א"כ למה אתה אומר, שיוסף זה שבת? הרי שבת זה השביעי? אלא, שישנו עוד מושג. נכון שחג"ת זה כתר, חכמה, בינה. אבל, יש גם ידעת'. זהו ר"ת חב"ד, חכמה בינה דעת. אם כן, אם אתה מתחיל מהידעת', אזי יוסף הוא השביעי, וממילא הדבר מתקשר.

שערי יצחק – השיעור השבועי

אבל גרמו העוונות, והשבת לא נשמרה כראוי, כמו שמצינו שהזהיר אותם ירמיה הנביא העליון, זה שכתוב פה אָמַר יְיָ הַשְׁמְרוּ בְּנִפְשׁוֹתֵיכֶם וְאַל תִּשְׂאוּ מִשָּׂא בְיּוֹם הַשַּׁבָּת וְהִבַּאתֶם בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם [ירמיהו י"ז, כ"א], וכו'. זה מאמר הזוהר הק', בפרשת וישב.

ישנו מקום נוסף בזוה"ק [זוהר חדש פרשת בשלח דף ל"ז ע"ב], כתוב שם כך, כד פקיד לן קודשא בריך הוא לישראל במרה על שבתא, בגין דאתיא מדת דינא, לקטרגא על ההוא חובה דצדיק דזבינו ליה, דאיהו לקביל יומא דשבתא, ואינון אפיקו ליה לחול. מכרו את יוסף הצדיק לעבד. אמר קודשא בריך הוא, הא אית לון רפואה לההוא חובה, התרופה לכך היא, אי אינון נטרין ליומא דשבתא, דאיהו לקביל צדיק חי העולמים. זהו המקור השני.

המקום השלישי, בו הזוה"ק מדבר על כך, הוא בעשרת הדיברות. אני יודע זאת, רק בזכות ה'שילוש' שאנו לומדים בכל יום לאחר תפילת שחרית, דף היומי בספר הזוה"ק. רשמתי לעצמי, כאשר הגענו לכך, היכן כתוב על הנושא הזה, אבל זה לא שאני בקי.

כתוב בזוה"ק [זוהר חדש כי תשא דף נ"ה ע"א], כי עשרת הדיברות, הם כנגד עשר הספירות. 'אנכי', זה חסד. 'לא יהיה לך', זה גבורה. 'לא', מלשון שלילה, וכו'. אומר הזוה"ק, כי זכור את יום השבת, זה כנגד יוסף. ברזא דברית, דאיהו יסוד, דאחיד ביה יוסף. ועל דא איקרי שבת, דהא יוסף כל' איקרי. ושבת נמי איקרי כל'. למה? בגין דכל עינוגא ותפנוקא מיניה. כל העונג והתפנוקים, באים מהשבת. לפי זה גם נבין, מדוע ישנה מצוה של 'עונג שבת', כי בעצם כל השורש של ההשפעות הטובות והברכות, מתחילים מהשבת. מרוב אהבת הקב"ה לישראל, נתן להם את השבת שהיא כנגד יוסף, השקולה כנגד כל מצוות התורה, ומכפרת על חטא מכירתו.

ממשיך הזוהר הק' ואומר כך, השביעי שעליהם, שהיא פנימיות היסוד העולה למעלה לדעת, להמשיך משם את החסדים והגבורות לשש הקצוות. כי בשביל השביעי הנקרא צדיק, ניזונים העליונים והתחתונים, ועליו עומדים ובו נסמכים, והוא היסוד והשורש של-עליונים והתחתונים.

כעת תשמעו היטב, והוא נקרא כל'. ליוסף הצדיק, ישנו כינוי, כל'. הדבר רמוז בפסוק, עֵינַי כָּל אֲלֵיךָ יִשְׁבְּרוּ [תהלים קמ"ה, ט"ז]. 'עֵינַי כָּל', ואז פוֹתַח אֶת יְדָךְ [שם שם ט"ז]. דהיינו, זהו היסוד, המשפיע שפע טוב לכל העולמות. לכן אמרנו, כי העניין של-שבת הוא, שבזכות שמירת שבת, מגיעים כל הברכות לששת ימי החול, כי השבת היא המרכז. זה כמו נקודה תוך עיגול, שמסביבה מסתובבים כל הדברים. כלומר, הוא נותן שפע לכל מה שמסביבו. וקרא הקב"ה לצדיק שהוא השביעי, בסוד השבת שהוא יום השביעי, ושבת בו, והניח בו את כל הברכות לברך את שאר הימים, כי כל ששת ימי החול מתברכים משבת. זהו שכתוב, וַיִּנַּח בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בֵּרַךְ יְיָ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת [שמות כ', י]. ומפרש, מי הוא יום השבת? הוא היסוד, שבו אחוז יוסף הצדיק.

היכן מצאנו, שיוסף נקרא כל'? נאמר לגבי שלמה המלך ע"ה, וַיִּתְּפֶם מִכָּל הָאָדָם מֵאִתָּן הָאֲזָרְחֵי וְהַיִּמָּן וְכָל־כָּל וְדָרְדַע [מלכים א' ה' י"א]. 'הימן', זהו משה, שנאמר בְּכָל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוא [במדבר י"ב, ז]. ו'כלכל', זהו יוסף, שנאמר וַיְכַלְכַּל יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אֶחָיו [בראשית מ"ו, י"ב]. יוסף הוא המכלכל, הוא הַמְשַׁבֵּיר לְכָל עַם הָאָרֶץ [בראשית מ"ב, ו]. זהו היסוד, הנותן את השפע לכל העולמות. כי כלכל זה יוסף, דכתיב ויכלכל יוסף, דהיינו כל' כל, שיוסף התחתון קיבל השפע מיסוד העליון, ובזה היה מכלכל את כל העולם. ויש את יוסף התחתון, ויש את יוסף העליון, א"כ זהו ז'כלכל', כל' למטה ו'כל' למעלה, האחד משפיע על השני, התחתון מקבל מהעליון.

לפי זה, נראה דבר הפלא ופלא. תראו איך הגמרא, כיצד ה'פשט' הולך ביחד עם הסוד והקבלה. שוב פעם, אני אומר לכם רק דברים שטחיים, אני מקוה שאינני טועה, כי נראה שיש בדברים ממש.

כולם זוכרים את הסיפור, של יוסף מוקיר ש"י. כיום כשמספרים סיפור זה לילדים, אומרים להם 'יוסף מוקיר שבת'. כך מדפיסים. אבל הדבר אינו מדויק, כי בגמ' כתוב 'ש"י', בלשון רבים, והדבר אינו לחנם. [יש בכך רמזים נסתרים, כמ"ש בס"ד בנפלאות מתורתך פ' בשלח ע"פ שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו ד"ה והטעם].

הגמרא במס' שבת [דף קיט ע"א] אומרת כך, יוסף מוקיר שבי, דהיינו מכבד שבתות, הוה ההוא גוי בשבבותיה, דהוה נפישו נכסיה טובא. שימו לב ללשון הגמרא. כולם מכירים את הסיפור הזה, אבל צריכים ללמוד זאת בעיון. אמרי ליה כלדאי, כולהו נכסי, יוסף מוקיר שבי אכיל להו. 'כלדאי' אלו החוזים בכוכבים, אמרו לגוי ההוא, שהיה עשיר אדיר ובעל נכסים עצומים, תדע לך, כי את כל נכסיך יאכל יוסף מוקיר שבי. שמע זאת הגוי הרשע הזה, מה? הכל יעבור ליוסף? לא יהיה הדבר ולא יבוא. מה עשה? אזל זבנינהו לכולהו ניכסי, זבן בהו מרגניתא, אותבה בסינייה. מכר את כל נכסיו, וקנה בהם מרגלית, ושם אותה בכובע שלו, בכדי לשמור עליה. אומר רש"י, עשה לו כובע של לבד, ושביצו במשבצות של זהב, וקבע בו מרגליות, וקבע את זו עמהם. היו כל מיני מרגליות, ואחת מהן היתה שוה כמה מליונים. אבן טובה ומיוחדת.

בהדי דקא עבר מברא, 'מברא' היינו אניה. 'מברא' זה כמו 'מעברא', דהיינו שמעבירה ממקום אחד למקום השני. זה כמו שאומרים, 'שודא דדיינא', היינו שוחדא דדיינא. או 'בי מסותא', דהיינו בית מרחץ, זהו 'מסותא'. תרגום 'ורחץ', 'ויסחי'. א"כ מברא, זה מעבורת,

כמו ספינה קטנה. אבל לא מדובר שהוא נסע בים, אלא עבר בגשר. אפרחיה זיקא, שדייה במיא, בלעיה כוורא. באה הרוח והעיפה את הכובע שלו, והדג בלע את המרגלית הזאת. בטח כשראה זאת, אמר בליבו, בסדר, אם זה כך, 'לא לי ולא לוי'. כמו שאומרים אצלנו, 'לדודי ולא לאליהודי'. אנשים שלא היו מוכנים להשאיל ספרים, היו אומרים, שהם מעדיפים שיישארו לתולעים...

אסקוה, אייתוה אפניא דמעלי שבתא. אמרי, מאן זבין כי השתא? אמרי להו, זילו אמטוהו לגבי יוסף מוקיר שבי, דרגיל דזבין. אמטוה ניהליה, זבניה. קרעיה, אשכח ביה מרגניתא, זבניה בתליסר עיליתא דדינרי דדהבא. הביאו את זה בערב שבת סמוך ללילה, הוא כבר אינו צריך זאת, מה יעשה כעת בדג? כבר ביטלו את הכל לכבוד שבת. אבל הוא עשה חשבון, אם אני לא אקנה עכשיו, בפעם אחרת הם לא יביאו דגים. יגידו, כי לא שוה. לכן הוא קנה את הדג, וקרע אותו, כנראה הוא ייבש ושמר אותו, בכדי שיישאר לשבתות הבאות. וכאשר קרע את הדג, בשביל לשמרו, מצא את המרגלית הזאת, שהיתה שוה הון עתק. פגע ביה ההוא סבא, אמר, מאן דיזיף שבתא, פרעיה שבתא. כל הזמן דאגת 'לכבוד שבת', נתת הלואה לשבת, והשבת באה ופרעה לך זאת.

לכאורה קשה, מה יתן ומה יוסיף, מה היה השם שלו? יוסף מוקיר שבי? מה איכפת לנו, איך קראו לו? אנחנו בכלל יודעים מי זה? שיגידו, 'ההוא גברא', דהוה כך וכך. מה אנחנו צריכים לדעת את שמו?

בס"ד חושבני, כי הדבר פשוט, רוצים להגיד לנו, שהדבר קשור עם העניין שאמרנו מקודם, ושהוא ניצוץ של יוסף הצדיק. זכות שמירת השבת שלו, היא כמו יוסף הצדיק, שהוא 'רזא דשבתא', כפי שאמרנו.

שערי יצחק – השיעור השבועי

המפרשים מתלבטים בעניין זה. רש"י אומר, סופם ליפול בידו. אבל לכאורה, מה הקשר? וכי 'אכיל להו' פירושו ש'סופם ליפול בידו'? מה השייכות בין המלים? אולי כוונתו לומר, שזה כעין משל. כפי שהאוכל נכנס בפה ונופל למעיים, כך גם העושר שלו בסוף יפול למישהו אחר. יוצא א"כ, שזה אינו פירוש המלים, אלא רק כעין מלים מושאלות. משתמשים בכך בתורת משל, אבל אין הכוונה לאכילה ממש.

הערה מהקהל: אולי הם ניבאו, ולא ידעו מה ניבאו? כיון שבסופו של דבר, אכן יוסף אכל את הדג, והמרגלית היא חלק מהדג?

תשובת מרן שליט"א: יפה מאד, כנראה יש לך ניצוץ מהבן יהודע. או שאחרי שהבן יהודע הוריד את החידוש הזה לעולם, אתה קלטת אותו. הגרי"ח בספרו בן יהודע פירש, כפי שאתה אומר. אבל נלך לפי הסדר, בכדי שלא נתבלבל. כיון שכנראה, הבן יהודע רוצה להגיד פירוש אחר ממה שפירש מהרש"א, לכן נקדים את פירוש מהרש"א.

למהרש"א היה קשה הלשון, מה זה 'אכיל להו'? אומר מהרש"א, עיין פירוש רש"י. ויש לומר, 'אכיל להו' כמשמעו. נראה למהרש"א, כי רש"י קצת נדחק, לפרש זאת שלא כמשמעו. כפי שאמרנו מקודם, שזהו לשון מושאל. אומר מהרש"א, שזהו כמשמעו. שכבר אכיל להו כשיעורא לכבוד שבת, ויבואו אלו לתשלומין. כדמסיק דפרעיה שבתא. וכל זה חזו כלדאי בכוכבים. וק"ל. ר"ת וקל להבין.

אבל ישנם האומרים, כי אולי זה 'קשה להבין'. לכן אומרים, כי הדבר תלוי. יש כאלה, שקל להם להבין. ויש כאלה, שקשה להם להבין... כל אחד יפענת, לפי המצב שלו.

מהרש"א אומר, ש'אכיל להו', זהו כמשמעו. כלומר, הוא כבר אכל את זה. דהיינו, עד עכשיו, שנים על גבי שנים, הוא מוציא עבור מאכלים לכבוד שבת, כל מיני מעדנים

אותו הדבר, לגבי יוסף בן סימאי, המעשה המובא אחרי כן [ודף קנא ע"א], שני דפים לאחר מכן מביאה הגמרא, מעשה ונפלה דליקה בחצירו של יוסף בן סימאי בשיחין ובאו אנשי גיסטרא של ציפורי לכבות מפני שאפטורפוס של מלך היה ולא הניחן מפני כבוד השבת ונעשה לו נס וירדו גשמים וכיבו. שניהם, היו בשם יוסף. אמנם לגבי יוסף בן סימאי, לא מצאתי אסמכתא, שהוא על שם יוסף הצדיק, ושישנו קשר ביניהם. אבל לגבי יוסף מוקיר שבי, מצאתי כי הדבר כתוב. יכול להיות שגם לגבי יוסף בן סימאי, הדבר נכון, למרות שזה לא מוזכר בספרים.

מובא בספר יסוד יוסף, בשיעור שעבר הקראתי את ההלכה הזאת, שאחד מהדברים לתיקוני הברית, זה 'לשמור שבת כהלכתו ולענגו'. שאלנו, הרי כל אחד, מחוייב לשמור שבת כהלכתה. כל יהודי, חייב לענג את השבת. א"כ מה הוא התיקון? מה המיוחד בזה? הרי כל אדם חייב בכך? ואם מדברים על 'חסידות', אלו דברים שלא חייבים לעשותם? אלא התשובה היא, כי הכוונה של 'שמירת שבת כהלכתו', זהו יותר מהחיוב אשר כל אדם חייב בו. ועונג שבת' היינו, לענג את השבת באופן מיוחד.

יוסף מוקיר שבי, עשה 'עונג שבת' יותר ממה שכל יהודי חייב, הוא עשה השתדלות יתירה. וזה בגלל, שהוא ניצוץ של יוסף הצדיק. כתוב בספר המגיד נר ישראל, שהדבר מכוון אחד כנגד השני. אולם ראיתי לכך אסמכתא נוספת, בספר טהרת יום טוב [חלק י"ד סימן פ"ה] וז"ל, היה לו בודאי ניצוץ יוסף הצדיק בקדושת העיניים. הדגים שאין להם עפעפי עין, והם בבחינת קידוש עיניים כנודע מהספרים, בסוד הקרא 'בן פורת יוסף בן פורת עלי עין'.

דבר נוסף, אנו מרויחים מכך. הרי ישנו קושי בלשון הגמ', מה הפירוש מה שאמרו הכלדיים לאותו גוי עשיר, 'כולהו נכסי, יוסף מוקיר שבי אכיל להו'? מה פירוש המלה 'אכיל להו'?

ותפנוקים, בכדי לענג את השבת. כמובן שהוא עשה זאת לשם שמים, לא שמחת כריסו. כעת, את כל נכסי הגוי, אכל יוסף מוקיר שבי. כך שמו היה מפורסם, יוסף מוקיר שבי. כולם הכיר אותו, בשם הזה. כמו שיש את רבי יוחנן הסנדלר', או רבי יצחק נפחא', כך יש את יוסף מוקיר שבי'. כולם ידעו, אפילו הגויים, שישנו אדם כזה, שאצלו שבת היא מעל הכל. ואצלו יש כל טוב, לכבוד שבת. אמרו לו החוזים בכוכבים לאותו הגוי, שיוסף כבר אכל את זה. דהיינו עכשיו אתה רק פורע ומשלם לו, את מה שבעצם הוא כבר אכל. כך מפרש מהרש"א.

אבל לכאורה קשה, מאיפה כלדאי יודעים דברים כאלה? הרי כלדאי, אלו חוזים בכוכבים, גויים, הם יודעים עתידות. אבל מי אמר, שהם ידעו גם את הסיבה, שזה בגלל עונג שבת? איך הם קישרו זאת? אומר מהרש"א, כי 'את הכל חזו כלדאי', גם את זאת הם ידעו. נכון שזה לא המקצוע שלהם, אבל הם הבינו גם את זאת, לפי מה שהם חזו בכוכבים.

אולם בעניי נראה לי, כי פירוש מהרש"א קצת דחוק. וכנראה בגלל זה, הבן יהודע לא מפרש כך, אלא מפרש פירוש אחר. ראשית, כי יוצא לפי זה, שיוסף מוקיר שבי קיבל כעת, את כל מה שהוא הוציא עבור שבתות. אמנם ישנה קצת משמעות כזאת במה שכתוב, מאן דיזיף שבתא, פרעיה שבתא. אבל חושבני, מסתבר כי מה שיוסף קיבל כעת מהמרגלית, זה אינו באותו החשבון כפי שהוציא, אלא שהוא קיבל הרבה יותר ממה שהוציא. זה לא שעכשיו הוא קיבל בחזרה, עבור כל ההוצאות שלו, לכל השבתות שהוציא. אלא המרגלית שוה, פי כמה וכמה הרבה יותר. הרי כתוב בגמ' [שם], כל המענג את השבת, נותנין לו נחלה בלי מצרים. זה בלי גבול ושיעור, אלא פי כמה וכמה מליונים, ולא רק את השיעור הזה שהוא הוציא.

דבר שני, גם מצד הלשון, יוסף מוקיר שבי אכיל להו'. לפי פירוש מהרש"א, זה לא 'אכיל', שהרי 'אכיל' זה בלשון הוה, אלא צריך להגיד 'אכל להו', בלשון עבר. דהיינו, זה עבור מה שהוא כבר אכל בעבר.

כנראה בגלל זאת, נטה הבן יהודע מפירוש מהרש"א. אתם יודעים, רבינו יוסף חיים, היה עניו גדול. הבחנתי כי פעמים רבות הוא כותב פירושים, מבלי להגיד את מי הוא דוחה. כביכול, תבין לבד. לא נוח לי הפירושים הקיימים, ולכן אני מפרש פירוש אחר.

כותב הבן יהודע, כמו שבני הרב שאול הי"ו הסביר מקודם, וז"ל, נראה לי, דאלו הכלדיים כוונו בדבריהם לנכון, דא"ל אכיל להו, ולא אמרו גניב להו, כאשר חשב אותו גוי. הגוי מניח וחושב, איך יגיעו נכסי ליוסף מוקיר שבי? כנראה הוא יגנוב לי אותם. אם כן, למה הם לא אמרו לו שהוא יגנוב? גם אמרו אכיל להו, ר"ל שיבואו לידו ע"י דבר אכילה, והוא הדג שקנה אותו. וזה הגוי נכנס בדעתו שיגנוב אותם, ולכן עשה המצאה להציל ממונו מן הגניבה. וזאת ההמצאה שעשה, היא היתה סיבה, שיבא הממון כולו ליד יוסף מוקיר שבי, בנחת ולא בצער, בהיתר ולא באיסור, בכבוד ולא בבזיון. הם אמרו לשון 'אכל', והתכוונו שהדבר יהיה קשור לאוכל. אבל הוא הבין, שיוסף יגנוב לו זאת, לכן הוא עשה לו המצאה.

תראו, מה קורה כאשר האדם הולך נגד המזל, שהוא בגזירת עליון מן השמים. הוא חשב, שהוא יתחכם כנגד הגזירה. הוא בטח החליט, אקח לי את המרגלית בכובע, ואברח לאיזו ארץ רחוקה ואיעלם. וכך, יוסף מוקיר שבי, לא יראה את המרגלית, ולא כלום. אבל דוקא המעשים שלו, קירבו את העניין. כי אדרבה, הדבר בא ליוסף מוקיר שבי, באופן יותר מהיר. אולי לולי זה, יוסף היה צריך לחכות שנתיים. אבל כעת, הוא קיבל זאת תוך שבוע ימים, בלי עיכובים. כאשר האדם הולך נגד המזל, הקב"ה

שערי יצחק – השיעור השבועי

אלו', בשביל הטייה שהייתי אליו, דכתיב ויהי י"י את יוסף ויט אליו חסד (בראשית ט"ל- , כ"א). 'אוכל', כלכלם בשני רעבון, דכתיב ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו (בראשית ס"ו, י"ב). רואים, כי המלה 'אוכל', מתקשרת עם יוסף. זאת המלה שנפלה בפיהם של כלדיים, להגיד 'אוכל להו'. בכך אנו מתרצים את מה שהתקשו המפרשים, רש"י ומהרש"א ובן יהודה. כי אם אנחנו מקשרים זאת עם יוסף הצדיק, אזי מובן שלא לחנם ישנה המלה 'אוכל', והיא במקומה ושיעורה.

הערה מהקהל: וכל מה שהרב אמר עכשיו, זה רק מלמעלה...
תשובת מרן שליט"א: כן, עדיין זה מלמעלה. עמוק, עמוק, מי ימצאנו. הדבר ברור.

השלמה בעניין לחדש חידוש לאמיתה של תורה, וביאור המעשה במרן הב"י אשר הצטער על כך שתלמיד תירץ בקלות אותו התירוץ שעמל הוא עליו.

רציתי לדבר על עוד שני דברים, אבל אינני יודע אם יש מספיק זמן. א"כ, לפחות נתחיל בדבר אחד. מכיון שידידנו הרב ליאור טביב הי"ו כבר דיבר בעת, אזי נתחיל איתו. הוא הזכיר לנו בשבוע שעבר, את הסיפור עם מרן הבית יוסף, שהוריד חידוש מן השמים. סיפור זה, פחות או יותר ידוע, אבל ניתוסף לי חידוש בעניין.

את הסיפור הזה, מביא החיד"א בספר חומת אנך על ספר משלי [פרק ג' פסוק י"ג], וזה לשוננו, סופר שמר"ן הקדוש ז"ל הוקשה לו בבית מדרשו לשון הרמב"ם קשה מאד, והיו כמה ימים ולא מצאו ישוב. כמה ימים, הם יושבים בבית המדרש של מרן הבית יוסף, כנראה בצפת, ישנו רמב"ם מוקשה, וכל אנשי חיל לא מצאו את ידיהם, כיצד לתרץ אותו. ולילה א' באשמורת, מר"ן הקדוש היה מעיין הרבה, ובא לדעתו ישוב נכון ושמח הרבה. הוא ישב

עושה זאת כנגדו. אח"כ מביא הבן יהודה עוד פירוש, כי הקב"ה מסבב סיבובים וכו'.

אינני יודע, על סמך הניח הבן יהודה, כי הגוי הבין שיוסף יגנוב לו זאת. לא כל כך מסתבר, שהגוי חשב, שיוסף ילך ויגנוב. כי לכאורה, כמה כבר אפשר לגנוב? הרי בטח היו לו הרבה נכסים, מטלטלין וקרקעות, וכי אפשר לגנוב את כל הקרקעות? הכי הרבה, היה קונה לו קרקעות במקום אחר. לא מסתבר, שיוסף מוקיר שבת, יכול לגנוב את הכל. יתירה מכך, הרי יוסף מוקיר שבת, לא אכל את המרגלית, אלא הוא אכל את הדג. א"כ יוצא, כי הלשון 'אוכל להו', אינו על הנכסים שאכל, אלא על הדג. הכוונה היא רק, שעל ידי שאכל את הדג הוא מצא את המרגלית.

לכן נראה לי, כי גם פירוש הבן יהודה, זהו פירוש דחוק.

אבל לפי מה שאמרנו מקודם, תראו כיצד הדבר מאיר. 'אוכל להו', זהו זיכלכל יוסף. הכוונה ליוסף הצדיק, הנקרא 'כל'. דהיינו, הכלדאי ניבאו, אבל לא ידעו מה ניבאו. הם אמרו, 'כולהו נכסי', ונפל להם בפה המלה 'אוכל להו'. כי זה סוד יוסף הצדיק, הנקרא 'כל'. לכן אמרו 'אוכל להו', כיון שלשון אוכליה, מתאים ליוסף הצדיק. כמובן שהכלדאי לא הבינו את מה שאמרו, יצאה להם מלה כזאת מהפה, אבל מן השמים שמו להם את המלה הזאת בפיהם.

הדבר אינו רק על פי הסוד, אלא גם במדרש הגדול ישנו מאמר הדומה לזה, כתוב שם [ריש פרשת וישבו] כך, נתן הקב"ה קנאה בין יוסף לאחיו ומשכו למצרים, כדי שירדו כולם אחריו. ועליהם הוא אומר, בְּחַבְלֵי אָדָם אֲמִישְׁכֶם בְּעַבְתוֹת אֶהְיֶה וְאֶהְיֶה לָהֶם כְּמִי עַל עַל לְחִיָּהֶם וְאֵט אֶלְיוֹ אוֹכִיל (הושע י"א, ד'). 'בחבלי אדם אמשכם', זה יוסף, וכו'. זאת

על הקושיא, 'שבר את הראש', עד שמצא תירוץ. למחרת בבוקר בא מרן לישיבה שמת, רצה להגיד לכל החכמים לכל התלמידים את התירוץ, ולמחר בישיבה אמר, אמש זיכני ה' ואמרתי ישוב לדברי הרמב"ם.

נענה ת"ח רך בשנים, אברך צעיר, ואמר, אם יתן לי רשות, אומר אני מה שעיינתני. אני חשבתי על הקושיא, האם הרב יתן לי רשות להגיד תירוץ? ואמר, הרשות נתונה. ואמר לו הת"ח הדרך כמות שהיא. אמר בדיוק אותו התירוץ, כפי שמרן חשב לומר. אמר לו מר"ן, ברוך אתה לשמים, שזה הדרך שאמרתי, והוא האמת. ושמתו כל השומעים.

אך מר"ן ז"ל נצטער, שכל מה שטרח הוא ז"ל, אותו הת"ח אמרו בנקל. אני יושב ושובר את הראש שעות על גבי שעות, עד שאני מצליח להגיד תירוץ, ואילו אותו ת"ח אומר זאת כך בקלות. ואמר לו המגיד, הרי למרן הבית יוסף היה מלאך מגיד שהיה מתגלה אליו, תוך כדי שהיה גורס משניות בעל פה, ואומר לו כל מיני סודות ועניינים. אל תצטער, שאתה זכית לטרוח מאד, ועי"ז כיוונת אל האמת. ועד אותו היום, לא היה שום חכם, שעמד בסוד דברי הרמב"ם ז"ל. עד היום, אף אחד לא הצליח לתרץ את הרמב"ם. רק אתה, בזכות היגיעה שלך, יגעת ומצאת והבנת את התירוץ. אך אחר שטרחת והוצאת לאור העניין, עתה כל חכם יכול להבינו. אחרי שכבר אמרת את התירוץ, בקלות יכולים להגיד תירוץ זה. היה צריך לשבור את הקרח, בכדי לדעת את הדבר הזה. וכיון שהיית נושא ונותן וחוזר על הדרך שאמרתי, משמע כי מרן בית יוסף, אמר בפיו את התירוץ, ולא רק חשב עליו, אלא שהוא הוציא זאת מהפה, הת"ח ההוא הוא חריף, וקלטו מן האויר.

שאלה מהקהל: אבל כבר הרמב"ם חידש תירוץ זה?

תשובת מרן שליט"א: מאז הרמב"ם עד הב"י עברו ארבע מאות שנה. חוץ מזה, הוא לא כתב אותו. ואעיקרא, לא חייב שהרמב"ם חידש כבר את זאת. יש דברים רבים שהוא עצמו לא ידע עליהם, אף כי מן השמים סייעוהו לכוון לאמיתה שלתורה. וכמו שכתבו התומים והחת"ס לגבי השלחן ערוך והרמ"א, שבלשונם לפעמים יש תירוץ ודיוק העונה לשאלות, אעפ"י שהם עצמם לא הספיקו לעמוד עליהם, לרגל גודל המלאכה שהיתה לפניהם. רוח י"י דיבר בם, ומלתו על לשונם.

חושבני כי פה יש גילוי ראשון, לעניין של גלי אויר'. עוד לפני שחכמי המדע, ידעו זאת. מה הפירוש, קלט זאת מהאויר? מרן הב"י יושב בבית שלו, ואומר לעצמו בפיו את התירוץ, ואותו ת"ח קולט זאת בבית המדרש, או היכן שהוא היה. זה עובר באויר. כיצד עבר דבר כזה? חושבני כי זה גלי אויר', רוחניים. ואם לא, אבל בכל אופן הרעיון נמצא כאן.

אומר החיד"א, כי זהו פירוש הפסוק, אֲשֶׁרִי אָדָם "מִצָּא" תְּכַמֶּה אָדָם יִפְיֵק תְּבוּנָה ומשלי ג', י"ג. 'אשרי אדם מצא חכמה', היינו בדרך מציאה. בסדר, אדם מצא תירוץ, שכבר ישנו בעולם. אבל יותר חשוב, 'אדם יפיק תבונה'. 'יפיק', היינו מוציא. המעלה הגבוהה ביותר, זהו אדם שמפיק, המביא זאת לעולם. כי רק בזכותו, האחרים יכולים לקלוט זאת.

אבל הנקודה שהתחדשה לי פה בס"ד, לכאורה מדוע מרן היה מצטער? למה אני יגעתני, והוא קלט זאת בקלות? אבל, אולי הוא יותר כשרוני וגאון? מה אתה מצטער, שאתה לא גאון כמוהו? מה כאב למרן? לפני שהוא ידע את הסבר המלאך, מה כאב לו? הרי ישנם אנשים שהם יותר כשרוניים, וישנם שהם פחות כשרוניים.

אלא רק אחרי שהייתי צריך להתייגע, כנראה שישנו איזה עון שמעכב.

ראיתי דבר דומה לכך, על מהרי"ל דיסקין. הוא היה חריף עצום, ממש בעל כשרון מבהיל. אינני יודע אם קיים כיום דבר כזה. לדוגמא, הוא יכול להיכנס לבית המדרש כאן, ולהגיד כמה אנשים בדיוק נמצאים פה. בתוך שנייה הוא יכול לומר, 'נמצאים פה 78 אנשים'. או אם הוא רואה עץ, הוא היה יכול לומר כמה עלים יש בו. ואפשר לספור ולבדוק זאת. והכי מפליא, שכמה שהיה כזה גאון, הוא גם היה צדיק גדול.

מהרי"ל דיסקין הנז"ל היה גר בירושלים עיקרית, והיו אנשים שקינאו וזילזלו בו. פעם היתה שאלה, על עד בדיקה, והוא פסק עליו כך. נגיד שהוא פסק, שזה טהור. הלכו לשאול מישהו אחר, והוא אמר, לא, הוא לא יודע. מה הוא פסק? אתם יודעים מה, תלכו לשאול אותו שוב הפעם, ותראו שכעת הוא יגיד שזה טמא. באו אליו לאחר יומיים, עם אותה השאלה, והוא מסתכל ואומר כך, 'השאלה הזאת, היתה אצלי לפני יומיים, ואמרת שזה טהור. ויש לי הוכחה לכך. כי בעד הזה, ישנם ארבעים ושלושה חוטים'. לקחו תלמידיו את העד מהשואל, ובדקו ומצאו כי כן הוא. הדבר מבהיל. זאת תפיסה בלתי רגילה.

כאשר יצא ספר 'דרוש וחידוש' של הגאון רבי עקיבא איגר, הביאו לו את הספר, בסוגיא שהם עסקו או בסוגיא אחרת, לא משנה, ואמרו לו כי רבי עקיבא איגר מקשה כך וכך. אמר מהרי"ל דיסקין, הא, זה מה שהוא שאל? א"כ תשמעו, בטח עכשיו תראו בהמשך, שהוא יקשה כך ויקשה כך וכו'. הוא הביא את כל הקושיות, מה שהקשה רעק"א. וכעת, אנחנו נגיד תירוץ על קושיותיו. הרי הספר של רבי עקיבא איגר, היה ספר חדש, עדיין לא הכירו אותו. א"כ בכל יום, בכל סוגיא שלמדו, אמרו קושיא של רבי עקיבא איגר, ומהרי"ל דיסקין היה אומר תירוץ, שהתקבל על דעת לב כל הלומדים. יום אחד,

היה אחד שאמר לרבו, אם היה לי ראש חריף כמו רבי יהונתן אייבשיץ, ואם הייתי בקי כמו פלוני, ואם הייתי צדיק כמו אלמוני, הייתי יושב ולומד, משקיע בתורה. הרי ישנם גדולים וישנם חריפים וישנם צדיקים, א"כ אם כמוהם, גם אני הייתי כליל המעלות. אתה רוצה שאני אלמד? שאני אהיה ת"ח? אם היה לי כשרון כמו הקצות החושן, בסדר. אבל אני לומד, מה אני כבר אבין? לאיזו מדרגה אגיע? ענה לו הרב, תשמע ידידי, אם היה לך ראש כמו פלוני, היית גנב רח"ל... מה אתה חושב? הקב"ה לא מבקש ממך, שתהיה מי שאינך. אולי אם היו לך כשרונות, היית מנצל אותם לרע ח"ו. אל תחשוב, כי הכל תלוי בכשרון. הקב"ה לא מבקש מבן אדם, שיעבוד לא לפי כשרונותיו. פלוני היה גאון, כי כך הוא נולד. אבל הקב"ה רוצה, שתעשה לפי כוחותיך.

חזרנו לקושיא, מה רוצה מרן הבית יוסף? מה כואב לו, שמישהו הצליח להבין את התירוץ בקלות, ואילו אליו זה הגיע ביגיעה עצומה?

אולי נאמר, כי אותו ת"ח, לא היה כ"כ מוכשר. אבל האמת היא, כי כתוב בסוף, שהוא היה חריף. דהיינו, לא די שהוא קלט זאת מהאוויר, אלא משמע שהוא היה חריף. שמע מינה כי צריך את שני התנאים. בשביל לקלוט זאת, צריך עוד מעלה, צריך גם חריפות. אבל מסתמא, כי מרן היה יותר חריף ממנו.

מצאתי כי המעם לועז, מביא את הסיפור הזה בספר יהושע ודף קל"ז, והוא מרחיב ומוסיף מעצמו עוד כל מיני פרטים. כנראה הוא הרחיב זאת בדרך השערה, כיצד היה הסיפור, אבל תשמעו מה הוא אומר בנ"ד, אמר הבית יוסף, ודאי גרם לי שום עון. הבית יוסף חשב, למה לא הצלחתי להגיד תירוץ? כי ישנו איזה עון. זה הדבר שמצער אותו. והיה מצטער כל אותו יום. בלילה גילו לו מן השמים טעם הדבר, שלא יצטער. זאת הצדקות של מרן הבית יוסף, הוא חשב, אם לא הצלחתי להגיד את התירוץ,

הוא מנסה להגיד תירוץ, ואינו מצליח. הוציא מהרי"ל דיסקין כסף מכיסו, ושם בקופת הצדקה, ואח"כ אמר תירוץ.

זהו גאון, שהוא גם צדיק. הוא הבין, כי אם אינני מצליח לתרץ זאת, כנראה ישנו חטא המעכב. ואולי ח"ו חשש כי נכנסה לו סרך מחשבה של גאווה, שמצליח לתרץ את כל הקושיות. לפעמים אנשים חושבים, אולי אני לא כ"כ מוכשר. אבל לפעמים, זה אינו עניין של כשרון. יש אדם, שבזכות היראת שמים והצדקות שלו, הוא מצליח. ישנם עוונות, המחשיכים את השכל. למה אינו מביין? כי העון מקטרג ומפריע לו. זה לא שאין לו כשרון, יש לו כשרון, אבל השטן סותם לו את דרכי ההבנה. וכאשר הוא מתקן את החטא, על ידי זה הוא יזכה להבנה בתורה, ויעלה ויתעלה.

המקום ברוך הוא יזכנו, בזכות הימים הקדושים האלה, ימי שובבי"ם, שנזכה להבנה אמיתית בתורה, להבין לאמיתה שלתורה, וימלא המקום ברוך הוא כל משאלות ליבנו לטובה, אבי"ר.

חלק השו"ת:

שאלה מהקהל: אצלנו בבית הכנסת, כל הספרי תורה פסולים. כתבנו ספר תורה חדש, והוא מוכן. השאלה היא, האם אפשר להכניס את הספר תורה בשקט, עד שיחליטו לעשות תהלוכה. הסיבה שממהרים להכניסו, כי אין במה לקרוא. אבל איננו יכולים להכניס עכשיו, כי צריך עוד להתארגן לתהלוכה וכו'. השאלה אם אפשר להכניסו בשקט ולקרוא בו בינתיים, עד שנעשה את התהלוכה?

תשובת מרן שליט"א: תביאו בנתיים ספר תורה ממקום אחר. לא מתאים, שתכניסו אותו בשקט, ואח"כ תעשו תהלוכה לספר שאינו חדש. זה יהיה ח"ו חוכא ואטלולא. תביאו ספר תורה אחר ממקום אחר, בהשאלה לשבוע או לשבועיים, ותזדרזו להכין את התהלוכה. לא

ראוי לעשות כפי שאתה אומר. זה לא שהדבר אסור, אלא שישנה אפשרות אחרת, להביא ספר אחר. זה לא 'סוף העולם'.

שאלה מהקהל: גיסי רוצה לקנות טלית חדשה, והרב כותב בשע"ה נוי"ד הל' אבילות סימן ק"צ סעיף ז' שביביא לאדם אחר ללבוש כמה ימים. זה לכתחילה או בדיעבד?

תשובת מרן שליט"א: רק בדיעבד. רק אם הוא מוכרח.

שאלה מהקהל: גם אם זה דבר מצוה?

תשובת מרן שליט"א: רק אם הטלית הראשונה, ממש משומשת או אם ח"ו נקרעה הטלית, שיש בזה גנאי, אזי אפשר לעשות זאת. אבל אם רק בגלל שהיא יותר מהודרת, עדיף להמתין, וגם לא לתת לאדם אחר. גם לגבי מטפחת ראש, אותו הדבר.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר,

נערך והגה לפי הבנת העורך.

השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעין

בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר

להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש את הוצאת השיעור לע"נ,

או לרפואה, הצלחה ופרנסה טובה.

פרטים בטלפון: 050-4140741